

Βουλή των Αντιπροσώπων
Δια Γενικό Διευθυντή
Κον Σωκράτη Σωκράτους
Λευκωσία

Αγαπητέ κ. Σωκράτους

**Γνωμοδότηση προς τη Βουλή των Αντιπροσώπων σε σχέση με έρευνα της
αστυνομίας για τη διαρροή εμπιστευτικών εγγράφων στο αραβικό κανάλι «Al
Jazeera»**

I. Εισαγωγή

Μας έχει ζητηθεί από τη Βουλή των Αντιπροσώπων με επιστολή ημερ. 3.9.2020, όπως γνωματεύσουμε σε σχέση με ενέργειες της αστυνομίας Κύπρου που αφορούν σε έρευνα περί των πηγών διαρροής εγγράφων που αφορούν στην πολιτογράφηση αλλοδαπών επιχειρηματιών και επενδυτών στο πλαίσιο του κυπριακού προγράμματος πολιτογραφήσεων αλλοδαπών επενδυτών. Η έρευνα, ως μας έχει αναφερθεί εκτείνεται και στη Βουλή των Αντιπροσώπων και για τον λόγο αυτό υπήρξε κάθοδος τριμελούς κλιμακίου της αστυνομίας στη Βουλή των Αντιπροσώπων για σκοπούς της ως άνω έρευνας την 1.9.2020. Συγκεκριμένα τριμελές κλιμάκιο προσήλθε στο κτίριο της Βουλής των Αντιπροσώπων και παρέδωσε στον Γενικό Διευθυντή αυτής, επιστολή ζητώντας συγκεκριμένα έγγραφα που έκρινε ως αναγκαία και επιθυμητά σε σχέση με διερευνώμενη υπόθεση. Επίσης επιθυμούσαν όπως λάβουν καταθέσεις από συγκεκριμένους λειτουργούς της Βουλής. Ως νομική βάση για τις ενέργειες αυτές της αστυνομίας τέθηκε το άρθρο 6(1) του περί Ποινικής Δικονομίας Νόμου, Κεφ. 155.

Κατόπιν μεταξύ μας συζήτησης αποφασίσαμε όπως υποβάλουμε προς τη Βουλή των Αντιπροσώπων ομόφωνη γνωμοδότηση εκ μέρους και των τριών μας.

II. Οι προϋποθέσεις του άρθρου 6 του Κεφ. 155

Το άρθρο 6 του ΚΕΦ.155, επί του οποίου εδράζεται νομικά η ειδοποίηση ημερ. 1.9.2020 προβλέπει ότι:

6.-

- (1) Ο ανακριτής δύναται κατά τη διάρκεια της ανάκρισης για ποινικό αδίκημα, αν αυτός θεωρεί την παρουσίαση κάποιου εγγράφου αναγκαία ή επιθυμητή για τους σκοπούς της ανάκρισης, να εκδώσει γραπτή διαταγή στο πρόσωπο υπό την κατοχή ή τον έλεγχο του οποίου βρίσκεται το έγγραφο αυτό ή πιστεύεται ότι βρίσκεται, απαιτώντας από αυτό την παρουσίαση του εγγράφου σε τέτοιο εύλογο τόπο και χρόνο ως ήθελε καθοριστεί στη διαταγή.
- (2) Κάθε πρόσωπο που καλείται βάσει γραπτής διαταγής δυνάμει του παρόντος άρθρου να παρουσιάσει έγγραφο, θεωρείται ότι συμμορφώθηκε με τη διαταγή, αν προκάλεσε, την παρουσίαση του εγγράφου αντί να παρευρεθεί αυτοπροσώπως για να το παρουσιάσει.
- (3) **Όποιος χωρίς εύλογη αιτία**, όταν διαταχτεί δυνάμει του παρόντος άρθρου να παρουσιάσει οποιοδήποτε έγγραφο, αρνείται να ενεργήσει με τον τρόπο αυτό, είναι ένοχος ποινικού αδικήματος και υπόκειται σε φυλάκιση που δεν υπερβαίνει τα τρία χρόνια ή σε χρηματική ποινή που δεν υπερβαίνει τις χίλιες πεντακόσιες λίρες ή και στις δύο αυτές ποινές.
- (4) Οι διατάξεις του άρθρου αυτού **δεν** εφαρμόζονται για οποιοδήποτε έγγραφο για την παρουσίαση του οποίου **απαιτείται από το Νόμο αυτό ή από άλλο Νόμο ένταλμα του Υπουργικού Συμβουλίου ή διάταγμα του Δικαστηρίου.**

Επισημαίνουμε ότι με βάση το εδάφιο (1), το άρθρο αυτό ενεργοποιείται όταν υφίσταται διαδικασία ανάκρισης για ποινικό αδίκημα, ότι με βάση το εδάφιο (3) επιτρέπεται η μη παρουσίαση εγγράφου με βάση τη σχετική Ειδοποίηση αν υφίσταται εύλογη αιτία επί της οποίας να βασίζεται η εν λόγω μη παρουσίαση, και τέλος με βάση το εδάφιο (4) οι διατάξεις του άρθρου δεν εφαρμόζονται για οποιοδήποτε έγγραφο για την παρουσίαση του οποίου απαιτείται διάταγμα του Δικαστηρίου.

Η νομολογία αναφορικά με το άρθρο 6(1) του Κεφ. 155 είναι περιορισμένη. Χαρακτηριστικό είναι όμως το παρακάτω απόσπασμα από την απόφαση στην υπόθεση Γενικός Εισαγγελέας ν. Καλλή, ημερ. 10.2.20055 του Ε.Δ. Λάρνακας στην 834/04 στις σελ. 7-8:

«Εάν αποδεχόμουν την ύπαρξη τέτοιου δικαιώματος, τότε στην ουσία θα αναγνώριζα ότι κάποιος αξιωματούχος της Αστυνομίας θα μπορούσε να εκδώσει διάταγμα αποκάλυψης εγγράφων για όλους τους πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας και να πληροφορηθεί για την κατάσταση των λογαριασμών τους.... Ο σκοπός του άρθρου αυτού δεν ήταν κατά την άποψη μου αυτός, να δώσει τέτοια ευρεία εξουσία στην αστυνομία η οποία θα μπορεί να ενεργεί τελείως ανεξέλεγκτα, σε τέτοια περίπτωση δεν θα υπήρχε ανάγκη για τη θέσπιση του Νόμου 61(1) του 1996, περί Συγκάλυψης, Έρευνας και Δήμευσης Εσόδων από Ορισμένες Εγκληματικές Πράξεις Νόμος του 1996 και ιδιαίτερα οι πρόνοιες των άρθρων 45 και 46».

Εγείρονται επομένως προς συζήτηση κυρίως τρία ζητήματα με βάση τα ανωτέρω αναφερόμενα:

- i) Αν υφίσταται ανάκριση σε σχέση με ποινικό αδίκημα, και
- ii) Αν υφίσταται νόμιμη αιτία δια τη μη παρουσίαση των αιτουμένων εγγράφων με βάση την Ειδοποίηση της 1/9/2020, και
- iii) Αν υφίσταται στην παρούσα περίπτωση ανάγκη εξασφάλισης, πριν την παρουσίαση εγγράφου, Διατάγματος του Δικαστηρίου.

Ως προς το πρώτο ζήτημα, είναι εμφανές ότι υφίσταται διαδικασία ανάκρισης σε σχέση με τη διάπραξη ποινικών αδικημάτων:

- i) από το λεκτικό της σχετικής Ειδοποίησης που αναφέρεται σε σχέση με υπόθεση που διερευνάται και αφορά Ποινικά αδικήματα,
- ii) από την απαρίθμηση των Νόμων εις την σχετική Ειδοποίηση με τους οποίους σχετίζονται τα υπό διερεύνηση ποινικά αδικήματα και οι οποίοι, σε συντομία, καθιστούν τη διαρροή πληροφοριών και εγγράφων της φύσης εις τα οποία γίνεται αναφορά, ποινικά αδικήματα. Υποδεικνύεται σχετικά, και αυτό έχει σημασία, ότι ανάμεσα στα πρόσωπα τα οποία δυνατόν να διαπράττουν το αδίκημα της παραβίασης του υπηρεσιακού απορρήτου (άρθρο 135 του Ποινικού Κώδικα, ΚΕΦ.154) είναι οι Δημόσιοι Λειτουργοί εις τους οποίους με βάση το άρθρο 4 του ΚΕΦ.154 μπορεί να θεωρηθεί ότι περιλαμβάνονται και οι Βουλευτές, εφόσον κατέχουν θέση βάσει εκλογής.

Ως προς την ύπαρξη ή μη εύλογης αιτίας, ως απαιτείται από το εδάφιο 3 του άρθρου 6 του ΚΕΦ.155, θεωρούμε ότι αυτή υφίσταται και τούτο διότι:

- (i) Οι Αστυνομικές Αρχές με δική τους παραδοχή διεξάγουν ανακρίσεις σε σχέση με τη διάπραξη/ποινικών αδικημάτων,
- (ii) Οι Αστυνομικές Αρχές έχουν εις γνώση τους την επιστολή του Προέδρου της Βουλής προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ημερομηνίας 31/8/2020 εις την οποία αναφέρεται ότι «...υπάρχει σοβαρή πιθανότητα η διαρροή εγγράφων σε σχέση με το Πρόγραμμα να έγινε από βουλευτή ή βουλευτές». Εμφανέστατα προκύπτει επομένως η ανάγκη ανάκρισης,
- (iii) Οι Αστυνομικές Αρχές έχουν εις γνώση τους τη δήλωση του Προέδρου του Δημοκρατικού Συναγερμού ότι «... για μένα ταπεινά είναι ξεκάθαρο η διαρροή έγινε και τα έγγραφα δόθηκαν σε οκτώ πολιτικούς αρχηγούς και δέκα μέλη της Επιτροπής Εσωτερικών... Άρα μιλούμε για ένα σύνολο μάξιμουμ 18 ατόμων και είμαι ένας από τους υπόπτους των διαρροών αλλά οι πιθανοί δεν ξεπερνούν τους 18 μάξιμουμ». Προκύπτει και εδώ η ανάγκη να διευκρινιστεί ποιος εννοεί.

Συμπερασματικά από τα ανωτέρω τα ζητούμενα από τις Αστυνομικές Αρχές έγγραφα φαίνεται να αφορούν, ως ύποπτους βουλευτές ή και βουλευτές. Στο ΚΕΦ.155 το «Μέρος II Ανάκριση Ποινικών Αδικημάτων και Διαδικασία πριν από την Δίωξη» περιλαμβάνει τους τίτλους: 1) Ανάκριση ποινικών αδικημάτων, 2) Σύλληψη και Έρευνα. Μετά ακολουθεί το «Μέρος III Διαδικασία κατά τη Δίωξη», το οποίο περιλαμβάνει τον τίτλο «Έναρξη Ποινικής Διαδικασίας και Τρόπος Εξαναγκασμού Εμφάνισης». Το άρθρο 5 του Κεφ155 αναφέρεται σε λήψη κατάθεσης σχετικά με ποινικό αδίκημα, η οποία καταγράφεται από ανακριτή, διαβάζεται και υπογράφεται από το πρόσωπο που την έδωσε και γίνεται δεκτή ως μαρτυρία σε ποινική διαδικασία αν αποδειχθεί η θεληματικότητά της. Τόσο το Άρθρο 5 που αναφέρεται σε λήψη κατάθεσης, όσο και το Άρθρο 6 που αφορά την Διαταγή Παρουσίασης Εγγράφων εμπίπτουν κάτω από τον ίδιο τίτλο και δη «Ανάκριση Ποινικών Αδικημάτων» και βρίσκονται στο ίδιο στάδιο της διαδικασίας.

Επομένως η διαταγή παρουσίασης εγγράφων με βάση το άρθρο 6(1) του ΚΕΦ.155 βρίσκεται στο στάδιο της ανάκρισης. Εφόσον η Αστυνομία στα πλαίσια της ανάκρισης των συγκεκριμένων ποινικών αδικημάτων έχει ως στόχο τουλάχιστον και συγκεκριμένους βουλευτές και αναζητά πρόσβαση σε έγγραφα που βρίσκονται στην κατοχή τους (γεγονός το οποίο επιβεβαιώνεται από την επιστολή του Προέδρου της Βουλής των Αντιπροσώπων και τη δήλωση του Προέδρου του Δημοκρατικού Συναγερμού αλλά και την παράδοση στον Αρχηγό Αστυνομίας την 7/9/2020 από το Κοινοβουλευτικό Κόμμα ΕΔΕΚ σωρείας εγγράφων), ώστε να δύναται να ταυτοποιηθούν βάσει αυτών αλλά έγγραφα τα οποία τυγχάνει να βρίσκονται και στην κατοχή τρίτων προσώπων που εργοδοτούνται στην Βουλή των Αντιπροσώπων λόγω της θέσης τους, θα μπορούσε να θεωρηθεί πως η προσπάθεια πρόσβασης στα εν λόγω έγγραφα μέσω τρίτων προσώπων συνιστά απόπειρα να παρακαμφθεί εμμέσως η διαδικασία που προβλέπεται στο Σύνταγμα για ανάκριση βουλευτή. Σχετικό είναι και το εδάφιο (4) του άρθρου 6 του ΚΕΦ.155, στο οποίο αναφέρεται ότι οι διατάξεις του άρθρου 6 δεν εφαρμόζονται, μεταξύ άλλων, στις περιπτώσεις που απαιτείται Διάταγμα Δικαστηρίου. Το ανακριτικό έργο σχετικά με καθορισμένους βουλευτές προϋποθέτει όμως την άρση της βουλευτικής ασυλίας μέσω έκδοσης διατάγματος. Το θέμα εξετάζεται κατωτέρω.

III. Το νομικό πλαίσιο για την ασυλία των βουλευτών

Το άρθρο 83 του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας προβλέπει ότι οι βουλευτές δεν υπόκεινται σε ποινική δίωξη και δεν φέρουν αστική ευθύνη για οποιαδήποτε γνώμη εξέφρασαν ή ψήφο που έδωσαν στη Βουλή των Αντιπροσώπων. Περαιτέρω, για οποιαδήποτε άλλα αδικήματα, ο βουλευτής δεν δύναται να διωχθεί, συλληφθεί ή φυλακιστεί κατά το χρονικό διάστημα που είναι βουλευτής, εκτός με άδεια του Ανώτατου Δικαστηρίου. Δεν απαιτείται άδεια για αδικήματα που τιμωρούνται με ποινή φυλάκισης πέντε ετών και άνω, εάν ο βουλευτής κατελήφθη επ' αυτοφώρω. Στην περίπτωση αυτή όμως, το Ανώτατο Δικαστήριο αποφασίζει για την παροχή άδειας για συνέχιση της δίωξης ή κράτησης, ενόσω ο αδικοπραγήσας εξακολουθεί να είναι βουλευτής. Αν το Ανώτατο Δικαστήριο αρνηθεί να παράσχει άδεια, τότε ο χρόνος κατά τον οποίο ο

βουλευτής δεν μπορεί να διωχθεί, δεν συνυπολογίζεται ως χρόνος παραγραφής του αδικήματος. Αν το Ανώτατο Δικαστήριο αρνηθεί να παράσχει άδεια για εκτέλεση απόφασης φυλάκισης που επιβλήθηκε σε βουλευτή από αρμόδιο δικαστήριο, τότε η εκτέλεση της απόφασης αναβάλλεται μέχρι ο καταδικασθείς να παύσει να είναι βουλευτής.

Οι προϋποθέσεις για εφαρμογή του άρθρου 83 του Συντάγματος έχουν τύχει συζήτησης στη νομολογία του Ανώτατου Δικαστηρίου. Σχετικές είναι οι υποθέσεις *Σαρίκας*, Αιτ. 1/2014, 9.2.2015, *Θεμιστοκλέους*, Αιτ. 1/16, 10.2.2016, *Georghiou* [1983] 2 CLR 1, *Georghiou v. Republic* [1984] 2 CLR 65, *Attorney-General v. Georghiou* [1984] 2 CLR 251.

Σύμφωνα με την υφιστάμενη νομολογία, κατά την άσκηση της διακριτικής εξουσίας του Ανώτατου Δικαστηρίου, δυνάμει του Άρθρου 83 του Συντάγματος, το δικαστήριο λαμβάνει υπόψιν, μεταξύ άλλων, τη φύση των αδικημάτων τα οποία καταλογίζονται στο βουλευτή, τη σοβαρότητα τους, τις συνθήκες υπό τις οποίες κατ' ισχυρισμό διαπράχθηκαν καθώς και το κατά πόσον τα αδικήματα έχουν οποιαδήποτε σχέση με την εκτέλεση των καθηκόντων του ως βουλευτή ή έχουν οποιονδήποτε πολιτικό κίνητρο. Σε μια ανασκόπηση του θεσμού της βουλευτικής ασυλίας, το Ανώτατο Δικαστήριο έχει σημειώσει ότι ιστορικά, η ιδέα της βουλευτικής ασυλίας, της μη δίωξης δηλαδή ενός βουλευτή κατά τη διάρκεια της θητείας του, καθιερώθηκε για την προστασία του θεσμού του Κοινοβουλίου από αθέμιτη πίεση από την Εκτελεστική Εξουσία, περιλαμβανομένης και πίεσεως από τις Διωκτικές Αρχές, ως προέκταση της Εκτελεστικής Εξουσίας. Θεωρήθηκε, δηλαδή, πως οι βουλευτές, κατά τη διάρκεια της θητείας τους, θα πρέπει να προστατεύονται από ατεκμηρίωτες ποινικές διώξεις εναντίον τους οι οποίες θα είχαν ως αποτέλεσμα την διαπόμπευση τους, τον εκφοβισμό τους, τη σπατάλη του πολύτιμου χρόνου τους και γενικά την παρεμπόδιση της εκτέλεσης των βουλευτικών τους καθηκόντων. Αυτά βέβαια πέραν της κατοχύρωσης της ελευθερίας της έκφρασης αλλά και των ενεργειών τους μέσα στο Κοινοβούλιο.

Ενώ κατά συνέπεια για την έκφραση γνώμης και την ψήφο τους στη Βουλή, κατά την άσκηση των βουλευτικών τους καθηκόντων, οι βουλευτές έχουν το ακαταλόγιστο, υπό την έννοια του ότι δεν υπόκεινται σε ποινική δίωξη και δεν ευθύνονται αστικώς, για τις υπόλοιπες, κατ' ισχυρισμό κολάσιμες πράξεις τους, έχουν το ακαταδίωκτο, δηλαδή δεν μπορούν να διωχθούν εφόσον εξακολουθούν να είναι βουλευτές, χωρίς την άδεια του Ανώτατου Δικαστηρίου, με την εξαίρεση των αδικημάτων που επισύρουν ποινή θανάτου, ή επισύρουν ποινή φυλακίσεως πέντε ετών και άνω, εφόσον καταληφθούν επ' αυτοφώρω.

Στις πρόσφατες του αποφάσεις το Ανώτατο Δικαστήριο σημείωσε πως η σύγχρονη τάση σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, είναι όπως το ακαταδίωκτο των Βουλευτών σε ποινικές υποθέσεις εφαρμόζεται με περιοριστικό τρόπο, με την έννοια ότι η σύγχρονη νομική κουλτούρα υπαγορεύει όπως η ασυλία των Βουλευτών αίρεται, σε ποινικές υποθέσεις που δεν σχετίζονται με την εκτέλεση των βουλευτικών τους καθηκόντων, εκτός εάν υπάρχουν σοβαροί λόγοι, στη συγκεκριμένη υπόθεση, οι οποίοι επιβάλλουν τη μη άρση της ασυλίας. Βασικά θεωρείται ότι το ακαταδίωκτο των Βουλευτών θα πρέπει να αίρεται σε όλες τις υποθέσεις στις οποίες δεν υπάρχει λόγος υποψίας ότι οι εναντίον τους κατηγορίες υποκρύπτουν πολιτικά ή άλλα αλλότρια κίνητρα. Το ακαταδίωκτο των Βουλευτών θα πρέπει να εφαρμόζεται μόνο στις υποθέσεις στις οποίες υπάρχει λόγος υποψίας ύπαρξης πολιτικού-κομματικού στοιχείου στην απόφαση δίωξης του Βουλευτή. Βλ. σχετικά Venice Commission, Report on the Scope and Lifting of Parliamentary Immunities, Council of Europe Doc. 9718 revised, Immunities of Members of the Parliamentary Assembly.

Στην *Georghiou v. Republic* [1984] 2 CLR 65 το Ανώτατο Δικαστήριο αποφάσισε ότι η λήψη ανακριτικής κατάθεσης από βουλευτή που θεωρείτο ύποπτος, συνιστούσε πράξη δίωξης σύμφωνα με το άρθρο 83 του Συντάγματος και ότι κατά συνέπεια απαιτείτο η άδεια του Ανώτατου Δικαστηρίου για τη λήψη της, με αποτέλεσμα η λήψη κατάθεσης χωρίς την άδεια του Δικαστηρίου να είναι άκυρη. Το Δικαστήριο κατά πλειοψηφία, με την απόφαση του Πική Δ., αποφάσισε ότι η συνταγματική έννοια της δίωξης περιλαμβάνει και ανακριτικά μέτρα, όπως τη λήψη ανακριτικής κατάθεσης, και σε αυτά

αποδίδεται η ίδια ισχύς με πιο δραστικά προπαρασκευαστικά μέτρα, όπως η σύλληψη και η κράτηση. Χαρακτηριστικό είναι το εξής απόσπασμα από την απόφαση στη σελίδα 83:

*«Although we are constrained by authority to construe the word "**prosecution**" as encompassing a composite process, not restricted to a prosecution under Cap. 155, it is indeed improbable that the drafters of the Constitution intended to attach to **investigatory steps**, like obtaining a statement under caution, any consequences different from more drastic preliminary steps, such as **arrest and detention**».*

Ο Πικής Δ. ανέφερε περαιτέρω πως:

«Evidently, a Court prosecution cannot be authorised before the completion of the investigation into the case and the emergence of the charges warranted by the evidence in the hands of the police. Consequently, the sanctioning of any preliminary step for the investigation of a case against a Parliamentarian, cannot by itself constitute authority for his prosecution before the Court. It is a separate matter, severable from the ultimate step of leave to sanction a Court prosecution, though relevant to the extent that breach of the provisions of Article 83.2 may have a bearing on the sanction of a prosecution under Cap. 155. Its relevance lay mostly in the degree to which unconstitutional action compromises parliamentary immunity and colours the process of investigation. If evidence in the hands of the prosecution stems from unconstitutional action, it may be ignored. Disregarding such evidence may justify withholding leave because of manifest lack of evidence to support a charge».

Στην Σαρίκα επιβεβαιώθηκαν οι ως άνω αρχές και στη σελ. 83 της απόφασης διατυπώθηκε η άποψη ότι η άδεια του Δικαστηρίου κατά την πρόθεση του συνταγματικού νομοθέτη απαιτείται για κάθε διάβημα που απευθύνεται εναντίον ενός μέλους της Βουλής των Αντιπροσώπων (η υπογράμμιση είναι δική μας). Και αυτό διότι η λέξη «prosecution» στο άρθρο 83 του Συντάγματος περιλαμβάνει μια σύνθετη

διαδικασία που δεν περιορίζεται από την έννοια της δίωξης δυνάμει του περί Ποινικής Δικονομίας Νόμου, Κεφ. 155. Αναφέρθηκαν τα εξής:

«Έχοντας εξετάσει το ζήτημα, θεωρούμε ορθό και δίκαιο να εγκρίνουμε το αίτημα του Γενικού Εισαγγελέα κατά τρόπο που να μην χρειάζεται, ανάλογα με την πρόοδο της εξέτασης της υπόθεσης εναντίον του εντίμου Βουλευτή, η προηγούμενη άδεια του Δικαστηρίου για κάθε στάδιο που θα καταστεί αναγκαίο στην πορεία των πραγμάτων. Το Άρθρο 83.2 δεν επιτρέπει άνευ της αδείας του Ανωτάτου Δικαστηρίου τη δίωξη, σύλληψη ή φυλάκιση του Βουλευτή, προνοώντας έτσι για όλα τα στάδια της δίκης που ενδεχομένως να αρχίσει εναντίον ενός Βουλευτή. Είναι πρόδηλο ότι εφόσον τα γεγονότα παραμένουν τα ίδια και από την εξέταση αυτών των γεγονότων καθίσταται αναγκαία η ανάκριση του μέλους της Βουλής των Αντιπροσώπων, η οποία ανάκριση δυνατόν να οδηγήσει στα επόμενα στάδια μιας ποινικής δίωξης, η άδεια που δίδεται από το Ανώτατο Δικαστήριο περιλαμβάνει, εκ των προτέρων, όλα τα αναγκαία στάδια». (η υπογράμμιση είναι δική μας).

Προκύπτει από τα ανωτέρω ότι η διαδικασία της δίωξης δεν ξεκινά με την καταχώρηση του κατηγορητηρίου όπως προνοείται από το Κεφ.155, αλλά έχει πολύ ευρύτερη έννοια. Ξεκινά σίγουρα από την λήψη ανακριτικής κατάθεσης ενός βουλευτή. Από την άλλη προκύπτει πως το Δικαστήριο δεν απέκλεισε τη δυνατότητα κάθε διεξαγωγής ανακριτικής διαδικασίας εκ μέρους της αστυνομίας. Για αυτό και κατέληξε πως η λήψη της συγκεκριμένης ανακριτικής κατάθεσης χωρίς άδεια του Ανώτατου Δικαστηρίου δεν καθιστούσε άκυρη ολόκληρη τη διαδικασία. Η διάκριση ενέχει τη σημασία της σε περιπτώσεις στις οποίες ο ισχυρισμός της αστυνομίας φαίνεται να είναι πως δεν διερευνά υπόθεση κατά συγκεκριμένου κατονομαζόμενου βουλευτή και ενδεχομένως να ισχυριστεί ότι αφορά σε γενικές ανακριτικές ενέργειες, οι οποίες δεν έχουν φθάσει στο σημείο των προπαρασκευαστικών ενεργειών για δίωξη συγκεκριμένου βουλευτή που να εμπíπτουν εντός του άρθρου 83 του Συντάγματος. Όμως εάν η Αστυνομία έχει στην κατοχή της ενοχοποιητικά στοιχεία εναντίον συγκεκριμένων βουλευτών (σχετική είναι και η δήλωση του Προέδρου του Δημοκρατικού Συναγερμού για 18 συγκεκριμένους

βουλευτές), τότε θα μπορούσε να λεχθεί ότι χρειάζεται άδεια για άρση της βουλευτικής ασυλίας για συνέχιση των ερευνών της.

IV. Το συγκριτικό νομικό περιβάλλον του κοινοδικαίου σε υποθέσεις έρευνας και λήψης εγγράφων για ανακριτικούς σκοπούς

Στο Ηνωμένο Βασίλειο το ζήτημα της έρευνας γραφείων στο κοινοβούλιο και λήψης εγγράφων έχει αναλυθεί σχετικά πρόσφατα εξ αφορμής της υπόθεσης του βουλευτή Damian Green και της έρευνας στο γραφείο του στις 27.11.2008. Σε σημείωμα που ετοιμάστηκε από το αγγλικό κοινοβούλιο αναφέρεται ότι το κοινοβούλιο έχει αποκλειστική αρμοδιότητα για τα δικά του ζητήματα και ότι ουδείς έχει το δικαίωμα να παρέμβει στην διεξαγωγή των κοινοβουλευτικών εργασιών ή διαδικασιών. Σχετική είναι και η υπόθεση Zircon, SI 2007, 930. Αν και το κοινοβούλιο δεν συνιστά 'haven from the law' και δεν χρησιμοποιείται για απόκρυψη πράξεων του κοινού ποινικού δικαίου, εντούτοις είναι σαφές πως η εφαρμογή της διάκρισης των εξουσιών προϋποθέτει πως δεν θα υπάρχει παρέμβαση στην άσκηση του κοινοβουλευτικού έργου με την ευρεία έννοια. Δεν είναι επομένως επιτρεπτό στις αστυνομικές αρχές να επιδιώκουν την επέμβαση στις διαδικασίες του κοινοβουλίου ή στο έργο του κοινοβουλίου.

Το κριτήριο διάκρισης είναι σημαντικό: αφορά την ίδια την αυτονομία της Βουλής ως κεντρικού πυλώνα των τριών εξουσιών και κατ' επέκταση, αν πρόκειται για πολιτικά ζητήματα που συνδέονται με την άσκηση του κοινοβουλευτικού έργου η Βουλή απολαμβάνει πλήρους αυτονομίας, σε αντίθεση με ζητήματα που άπτονται του κοινού ποινικού δικαίου και δεν συνδέονται με κοινοβουλευτικές εργασίες ή άσκηση πολιτικής. Στο Ηνωμένο Βασίλειο τα δικαστήρια και η Βουλή των Αντιπροσώπων, σεβόμενα τις εκατέρωθεν εξουσίες επιδιώκουν την αμοιβαία διευκόλυνση (mutual accommodation) της άσκησης των εξουσιών. Μάλιστα σύμφωνα με το πρωτόκολλο που καθορίστηκε από τον Speaker, ακόμα και σε περίπτωση δικαστικού εντάλματος έρευνας σε γραφείο της Βουλής, προϋποτίθεται να δοθεί η άδεια του Προέδρου της Βουλής, να διασφαλιστεί η μη παρέμβαση σε έγγραφα που καλύπτονται από κοινοβουλευτικό απόρρητο κοκ.

Στον Καναδά επίσης έχει καθοριστεί πως η αστυνομία δεν δύναται να εισέρχεται στο κτίριο της Βουλής χωρίς την άδεια του Προέδρου της, ο οποίος εκπροσωπεί τις εξουσίες του κοινοβουλίου. Επιδιώκεται η επίτευξη ακριβοδικαίας ισορροπίας μεταξύ των αναγκών της δικαιοσύνης και της κοινοβουλευτικής αυτονομίας και κυριαρχίας. Αν μάλιστα δεν υπάρχει σαφής μαρτυρία εναντίον μέλους και δεν έχουν γίνει κατηγορίες, τότε ο Πρόεδρος της Βουλής κατά κανόνα αρνείται την εκτέλεση δικαστικού εντάλματος (The Practice and Procedure of the House of Commons [of Canada], p 117-118). Αντίστοιχα στην Αυστραλία κρίθηκε πως τα μέλη της αρχής κατά της διαφθοράς δεν είχαν δικαίωμα εκτέλεσης δικαστικού εντάλματος σε κοινοβουλευτικά γραφεία χωρίς την άδεια του Κοινοβουλίου (Report of Standing Committee on Parliamentary Privilege and Ethics (Report 23 – December 2003), Legislative Council of New South Wales, paras 3.66 and 3.70 and J.D. Evans, “Seizure of a Member’s document under search warrant”, The Table, Vol 72 2004). Ακολούθησε η κατάρτιση συμφωνητικού εγγράφου μεταξύ Βουλής και Αστυνομίας που να διέπει την έγκριση από τη Βουλή και τον τρόπο διεξαγωγής ανακρίσεων και το οποίο εφαρμόζεται όχι μόνο στην Αυστραλία, αλλά και στη Νέα Ζηλανδία.

Υπάρχει νομολογία στο κοινοδίκαιο και συγκεκριμένα στην Αυστραλία, που καθορίζει ρητά πως δεν μπορεί να επιβληθεί στη Βουλή να παραδώσει έγγραφα τα οποία ετοιμάστηκαν ή συλλέχθηκαν για την άσκηση κοινοβουλευτικών εξουσιών ή σκοπών. Σχετική είναι η υπόθεση *O’Chee v Rowley* 1997 150 ALR 199. Σχετική είναι και η υπόθεση *Crane v Gething* 2000 169 ALR 727 επί του θέματος της άσκησης του κοινοβουλευτικού προνομίου. Αλλά και στις ΗΠΑ έχει αποφασιστεί πως η έρευνα και λήψη εγγράφων από γραφείο μέλους του κοινοβουλίου ακόμα και αν αυτή έγινε με ένταλμα έρευνας, παραβίαζε την κοινοβουλευτική αυτονομία και προνόμια. Στη μελέτη του J. Friel, ‘Members Only - United States v. Rayburn House Office Building, Room 2113: The Speech or Debate Clause, the Separation of Powers and the Testimonial Privilege of Preemptive Nondisclosure’ (2008) 53 Vill. L. Rev. 561 αναφέρεται ότι: ‘*The preservation of an effective and autonomous legislature is the principal justification for legislative immunity. This end is achieved by employing legislative immunity as a guard against executive retribution for performance of a legislature’s representative duties. In*

the context of the American system of checks and balances, this acts as a procedural safeguard of the separation of powers'.

Καθίσταται επομένως σαφές πως στο κοινοδίκαιο ακόμα και σε περιπτώσεις δικαστικής έκδοσης εντάλματος απαιτείται θετική απόφαση εκ μέρους του κοινοβουλίου και κατά κανόνα επιδιώκεται η σύναψη συμφωνιών μεταξύ κοινοβουλίου και ανακριτικών αρχών για τον τρόπο δράσης, όπως έγινε στο Ηνωμένο Βασίλειο, την Αυστραλία ή τη Νέα Ζηλανδία. Σε κράτη με συντάγματα που κατοχυρώνουν αυστηρή διάκριση εξουσιών, όπως οι ΗΠΑ, η διασφάλιση της βουλευτικής θεσμικής αυτονομίας σε παρόμοιες περιπτώσεις είναι ιδιαίτερα έντονη.

V. Η αυτονομία της Βουλής των Αντιπροσώπων εντός του πλαισίου της διάκρισης των εξουσιών

Όπως αναφέρεται στο Σύνταγμα σε επιμέλεια των Σπυρόπουλου, Κοντιάδη, Ανθόπουλου, Γεραπετρίτη (Σάκκουλα, 2017), διατάξεις (αντίστοιχες όπως το άρθρο 83 του κυπριακού Συντάγματος) βουλευτικής προστασίας εκβάλλουν ιστορικά από τον αγγλικό κοινοβουλευτισμό και την χάρτα των δικαιωμάτων (Bill of Rights) του 1689 και σκοπό έχουν την διατήρηση της αυτονομίας του Κοινοβουλίου έναντι της εκτελεστικής εξουσίας και την κανονιστική αρχή της διάκρισης των εξουσιών. Η προνομιακή ουσιαστική και δικονομική μεταχείριση του βουλευτή δεν συνιστά προσωπική εγγύηση, αλλά θεσμική, η οποία αναφέρεται στη λειτουργικότητα της βουλευτικής ιδιότητας και την άσκηση των καθηκόντων του βουλευτή στο πλαίσιο της εύρυθμης λειτουργίας του δημοκρατικού πολιτεύματος. Η λειτουργική ανεξαρτησία της Βουλής και της άσκησης των καθηκόντων των βουλευτών από τις επεμβάσεις της εκτελεστικής εξουσίας και τις διώξεις πολιτικού χαρακτήρα, συνιστούν δικαιοπολιτικές συνταγματικές εγγυήσεις ύψιστης αναγκαιότητας σε ένα δημοκρατικό κράτος δικαίου, αντίστοιχες προς τις θεσμικές εγγυήσεις πλήρους ανεξαρτησίας της δικαστικής εξουσίας από την εκτελεστική.

Στην Κυπριακή Δημοκρατία είναι παγίως νομολογημένο ότι το Σύνταγμα καθιερώνει και είναι προσαρμοσμένο, όσο είναι δυνατό, σε όλα του τα μέρη, την αρχή της διάκρισης των εξουσιών. Η αρχή αυτή αποκλείει την ανάληψη και άσκηση εξουσίας έξω από τη σφαίρα αρμοδιοτήτων της κάθε μιας από τις τρεις εξουσίες. Όπου εξουσία δεν κατανέμεται από το Σύνταγμα σε συγκεκριμένο φορέα, αυτή *«ταξινομείται, σύμφωνα με τα εγγενή της χαρακτηριστικά, και ασκείται από την πολιτειακή εξουσία στη σφαίρα της οποίας ανάγεται κατά φυσιολογική συνέπεια»* (Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου και Άλλοι ν. Χρίστου Καραγιώργη και Άλλων (1991) 3 Α.Α.Δ. 159, Μιχαήλ Θεοδοσίου Λτδ. ν. Δήμου Λεμεσού (1993) 3 Α.Α.Δ. 25). Σε σειρά δικαστικών αποφάσεων έχει αποφασιστεί ότι αποκλείεται η επέμβαση μιας εξουσίας, κάτω από οποιοδήποτε μανδύα, στην εκπλήρωση του έργου μιας άλλης εξουσίας. Είναι κατά την γνώμη μας σαφές πως το κυπριακό Σύνταγμα, όπως και τα υπόλοιπα συντάγματα των δυτικών κρατών, και ίσως ακόμα πιο έντονα, αντιμετωπίζει τη λειτουργική ανεξαρτησία της Βουλής των Αντιπροσώπων και της άσκησης των καθηκόντων των βουλευτών από τις επεμβάσεις της εκτελεστικής εξουσίας και τις διώξεις πολιτικού χαρακτήρα, ως δικαιοπολιτικές συνταγματικές εγγυήσεις ύψιστης αναγκαιότητας σε ένα δημοκρατικό κράτος δικαίου. Οι κοινοβουλευτικοί τους συνεργάτες, αλλά και ο Γενικός Διευθυντής της Βουλής, όταν ενεργούν κατά την υπηρεσιακή τους ιδιότητα, συνιστούν προέκταση των βουλευτών, οι οποίοι με τη σειρά τους δεν είναι προσωπικά όργανα μόνο, αλλά μέλη του συλλογικού πολιτειακού θεσμικού οργάνου της Βουλής των Αντιπροσώπων.

Τονίζεται ότι δυνάμει του άρθρου 8 του Νόμου 24/1961 περί των Υπηρεσιών και του Προσωπικού της Βουλής των Αντιπροσώπων, ο Προϊστάμενος του Γενικού Γραφείου της Βουλής των Αντιπροσώπων είναι ο Πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων. Ο Γενικός Διευθυντής, υπό την ιδιότητα του ως Διευθυντής του Γενικού Γραφείου της Βουλής των Αντιπροσώπων, είναι ο υπεύθυνος λειτουργός αυτού. Κατ' επέκταση, η σχετική Ειδοποίηση όφειλε να επιδοθεί εις τον Προϊστάμενο του Γραφείου δηλαδή τον Πρόεδρο της Βουλής των Αντιπροσώπων ο οποίος τυγχάνει βουλευτής με ότι αυτό συνεπάγεται. Τα ζητούμενα έγγραφα δεν είναι στην κατοχή ή έλεγχο του Γενικού Διευθυντή, αλλά υπό τον έλεγχο και κατοχή του προϊσταμένου του Γενικού Γραφείου της Βουλής των Αντιπροσώπων που είναι ο Πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων ο

οποίος είναι Βουλευτής. Εν προκειμένω, η Ειδοποίηση της 1/9/2020 απευθύνθηκε σε λάθος πρόσωπο.

VI. Εφαρμογή στην παρούσα υπόθεση

Στη βάση των αρχών που τέθηκαν ανωτέρω, θεωρούμε πως κρίσιμο είναι εν προκειμένω πως:

α) Τα έγγραφα ζητούνται από τον Γενικό Διευθυντή της Βουλής των Αντιπροσώπων, όχι υπό την προσωπική του ιδιότητα, αλλά από την υπηρεσιακή του ιδιότητα και δεν συναρτώνται με δικές του προσωπικές ενέργειες. Η κατοχή των εγγράφων δηλαδή από αυτόν γίνεται υπηρεσιακά εκ μέρους του πολιτειακού θεσμού της Βουλής των Αντιπροσώπων. Η ειδοποίηση θα έπρεπε να απευθύνεται στον Πρόεδρο της Βουλής των Αντιπροσώπων.

β) Τα έγγραφα αφορούν σε φακέλους και έγγραφα που τηρούνται από τη Βουλή των Αντιπροσώπων σε σχέση με την άσκηση του κοινοβουλευτικού της έργου και κατ' επέκταση του κοινοβουλευτικού έργου των βουλευτών.

γ) Τα διερευνώμενα αδικήματα αφορούν, ως φαίνεται από την περιγραφή τους, σε ενέργειες που σχετίζονται με βουλευτές κατά την άσκηση του κοινοβουλευτικού τους έργου ή και των πολιτικών κοινοβουλευτικών τους δραστηριοτήτων, αν και αυτό δεν αναφέρεται πάντως ρητά. Σαφώς αναφέρεται όμως στη Διαταγή της 1.9.2020 στην «περιγραφή Εγγράφων», ότι αυτά συνιστούν θέματα που αποτελούν εργασία και αρμοδιότητες της Βουλής των Αντιπροσώπων ως πολιτειακού οργάνου, ενώ έχει γίνει και αναφορά στον τύπο ότι 18 βουλευτές έλαβαν αντίγραφα των διαβιβασθέντων.

δ) Η βουλευτική ασυλία έχει νομολογηθεί ότι καλύπτει και το ανακριτικό έργο στην ευρεία του διάσταση και αν και οι υφιστάμενες αποφάσεις αφορούν σε λήψη ανακριτικής κατάθεσης και εδώ δεν κατονομάζονται βουλευτές, τα γεγονότα είναι ιδιόμορφα και

φαίνεται η ανάκριση να αφορά την ενδεχόμενη διάπραξη ποινικών αδικημάτων από βουλευτές.

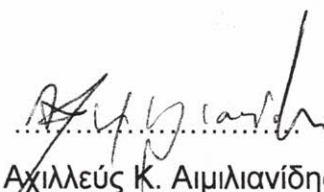
ε) Η αστυνομία ενεργεί πάντοτε, ως έχει νομολογηθεί, ως προέκταση της εκτελεστικής εξουσίας και εν προκειμένω τα διερευνώμενα αδικήματα είναι στενά συνδεδεμένα με την άσκηση πολιτικών δραστηριοτήτων και του κοινοβουλευτικού έργου.

στ) Το ζήτημα άπτεται της θεσμικής προστασίας της λειτουργικής αυτονομίας της Βουλής των Αντιπροσώπων σε ένα δημοκρατικό κράτος δικαίου και της διάκρισης των εξουσιών και σχετίζεται με τις δικαιοπολιτικές εγγυήσεις συνταγματικής ανεξαρτησίας της Βουλής έναντι της εκτελεστικής εξουσίας, ενώ υπάρχει ανακριτική διαδικασία η οποία αφορά σε βουλευτές που διεξάγεται σε πρόσωπα που ενεργούν υπό την υπηρεσιακή τους ιδιότητα εκ μέρους του πολιτειακού οργάνου που καλείται Βουλή των Αντιπροσώπων.

Θεωρούμε πως με βάση τα καθορισμένα γεγονότα της συγκεκριμένης υπόθεσης και λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές που τέθηκαν ανωτέρω εντός του πλαισίου θεσμικής προστασίας της λειτουργικής αυτονομίας της Βουλής των Αντιπροσώπων, η συμμόρφωση με την καθορισμένη διαταγή παρουσίασης εγγράφου που τέθηκε ενώπιον της Βουλής των Αντιπροσώπων χωρίς τη συναίνεση της και χωρίς να έχει δοθεί άδεια του Ανώτατου Δικαστηρίου για διενέργεια των συγκεκριμένων ανακριτικών πράξεων, δεν είναι συνταγματικά θεμιτή και κατά συνέπεια υφίσταται εύλογη αιτία μη συμμόρφωσης με αυτή.

.....
Ανδρέας Σ. Αγγελίδης

.....
Χρίστος Μ. Τριανταφυλλίδης

.....
Αχιλλεύς Κ. Αιμιλιανίδης